

Suomi 2025



Yrittäjän uusi
mahdollisuus

 **Yrittäjät**

Suomi 2025 -asiakirjat

Suomi 2025 on Suomen Yrittäjien tavoiteohjelma seuraaville hallituskausille. Tuotamme ohjelmaan esityksiä suomalaisen yhteiskunnan uudistamiseksi.

Yrittäjiliike haluaa olla Suomea uudistava voima. Näemme, että yrittäjyys on merkittävä osa kaikkia niitä uudistushankkeita, joilla suomalaista yhteiskuntaa viedään eteenpäin.

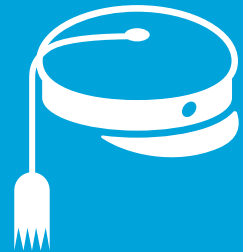
Suomi – yritysm yön teisen sääntelyn kärkimaa 2025

» [Suomi – yritysm yön teisen sääntelyn kärkimaa 2025](#), pdf, julkaistu 28.3.2018



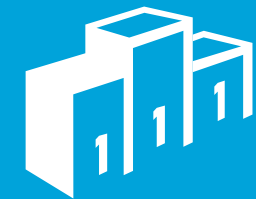
Yrittäjäm yön teinen korkeakoulutus 2025

» [Yrittäjäm yön teinen korkeakoulutus 2025](#), pdf, julkaistu 12.9.2017



YRITTÄJÄN SOSIAALITURVAJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMINEN

» [Yrittäjän sosiaaliturvajärjestelmän kehittäminen](#), pdf, julkaistu 26.9.2018



OSAAMISEN EKOSYSTEEMI 2025: KOHTI JATKUVAN OPPIMISEN JÄRJESTELMÄÄ

» [Osaamisen ekosysteemi 2025: Kohti jatkuvan oppimisen järjestelmää](#), pdf, julkaistu 20.11.2018

Kaikki 2025 -asiakirjat:
www.yrittajat.fi/2025

Sisältö

Suomen Yrittäjien esitykset	4
Johdanto	6
Verotus	8
Palveluntuottajan edellytykset ja luvanvaraiset elinkeinot	11
Maksukyvyttömyysmenettelyt	12
Perintäkulut ja ulosottomaksut	20
Maksuhäiriömerkinnät ja muut luottotietolain merkinnät	22
Osakeyhtiölaista johtuvat esteet	24
Starttiraha	26
Hankintalain soveltamisongelmat	27
Tilaajavastuu	28

Suomen Yrittäjät, 2018



Yrittäjän uusi mahdollisuus on osa Suomen Yrittäjien Suomi 2025 -julkaisusarjaa.

Suomen Yrittäjät | Mannerheimintie 76 A,
00250 HELSINKI | PL 999, 00101 HELSINKI
puhelin 09 229 221 | toimisto@yrittajat.fi
yrittajat.fi

Suomen Yrittäjien esitykset

1 On tärkeää, että konkurssin tehnyt yrittäjä pääsee mahdollisimman nopeasti ennakkoperintärekisteriin, jos hän aloittaa uuden yritystoiminnan. Lainsäädäntö ja Verohallinnon ohjeet tulee tältä osin arvioida uudelleen.

2 Selvitetään toimintatapoja, joiden puitteissa Verohallinto voisi nykyistä tehokkaammin olla yhteydessä yrittäjään maksuviiveliteilanteissa. Tieto mahdollisista verovelvoista ja mahdollisuudesta hakea maksujärjestelyjä maksamattomille veroille ennen niiden siirtymistä ulosottoon, voi olla jossain tapauksissa vaikuttavinta välittää yrittäjälle esimerkiksi suoraan sähköpostilla tai tekstiviestillä.

3 Verohallinto voisi ottaa aktiivisemmän roolin yrityssaneerauksissa ja esimerkiksi suosittaa yrittäjää hakemaan yrityssaneerausta, jolla välttyä konkurssilta.

4 Selvitetään kattavasti yrittäjän uuden alun esteenä olevat luvanvaraisten elinkeinojen edellytykset ja arvioidaan niiden tarpeellisuus.

5 On perusteltua tarkastella laajasti maksukyvyttömyyslainsäädäntömme muutostarpeita. Jos yritysten taloudellisiin ongelmiin voidaan puuttua nykyistä varhaisemmin, säästetään yhteiskunnan menetyksiä veroissa ja julkisissa maksuissa mittavana varovaisen arvion mukaan kymmeniä miljoonia euroja vuodessa.

6 Yrityssaneerauksen tulisi olla realistinen vaihtoehto jatkamiskelpoisille pk-yrityksille, myös kaikkein pienimmille. Siksi on selvitettävä nopeutetun saneerausmenettelyn laajentamista erityisesti pienille yrityksille.

7 Yrityssaneerauslakia ei tule muuttaa siten, että mahdollistetaan yrittäjälle pakollinen velkakonversio.

8 Tällä hetkellä konkurssimenettelyssä ei voida käsitellä yrittäjän veloista vapautumista tai laatia maksuohjelmaa jäännöselvelle. Velallisen kannalta olisi perusteltua selvittää, voitaisiinko yrittäjän uuden alun mahdollisuutta edesauttaa yhdistämällä konkurssi- ja velkajärjestelymenettelyt samaan tai peräkkäisiin prosesseihin.

9 On perusteltua selvittää, voidaanko epäonnistuneiden yrittäjien pääsy velkajärjestelyyn helpottaa. Tästä syystä on arvioitava uudelleen, voidaanko luopua edellyttämästä yrittäjiltä 18 kuukauden työttömyyttä ennen velkajärjestelyn mahdollisuutta.

10 Selvitetään, tukevatko ulosottoviranomaisen harkintavallan käyttöä mahdollistavat säännökset yrittäjän uutta alkua, vai voivatko tällaiset säännökset olla esteenä toiselle mahdollisuudelle.

11 Selvitetään mahdollisuus lyhentää ulosottoerusteen vanhentumisa-

kaa, saatavan lopullisen vanhentumisen vanhentumisaikaa sekä lyhentämisen vaikutuksia.

12 Selvitetään, mihin kaikkiin julkisiin rekistereihin yritysten liiketöinnasta kertyy digitaalista informaatiota ja miten sitä voitaisiin yhdistää erilaisiin yritysten yksityisiin tietokantoihin (esim. taloushallinto) siten, että yrityksen taloudellista kuntoa voitaisiin automatisoidun analytiikan avulla seurata ja kriisiytymistä ennaltaehkäistä (nk. early warning tools).

13 Muutetaan perintälakia siten, että myös yrityssaatavien perintäkuluille säädetään enimmäismäärät. Lisäksi selvitetään, voitaisiinko yrittäjän uutta alkua edesauttaa alentamalla lakisääteisiä ulosottomaksuja.

14 Selvitetään mahdollisuutta lyhentää yrittäjien ja yritysten maksuhäiriömerkintöjen tallennusaikoja nykyisestä. Jos velka on maksettu kokonaan tai sen peruste on lakannut olemasta, tulee merkintä poistaa rekisteristä nykyistä nopeammin.

15 Selvitetään mahdollisuus säätää laila aloittavalle yrittäjälle oikeus saada peruspalveluja, kuten pankki- ja vakuutuspalveluja sekä tietoliikennepalvelut, joita tarvitaan elinkeinon harjoittamiseen.

16 Kevennetään ja nopeutetaan pienen osakeyhtiön purkamismenettelyä.

17 Yritysten rahoitusaseman ja kilpailukyvyyn parantamiseksi sekä lainsäätäjän tarkoituksen toteuttamiseksi kirjanpitolakia pitäisi muuttaa niin, että oman pääoman eräksi voitaisiin merkitä osakeyhtiölain mukainen pääomalaina.

18 Pelkästään aikaisemmasta maksukyvyttömyydestä johtuvien lakisääteisten velvoitteiden laiminlyöntien tai maksuhäiriömerkintöjen ei pidä estää starttirahan saamista. Poistetaan laista sellaiset esteet, jotka liittyvät yrittäjien maksukyvyttömyyteen.

19 Viranomaisten tulee hankintakäytännöissään huolehtia, että markkinat eivät sulkeudu aiemmin vaikeuksiin joutuneilta yrityksiltä. Liikevaihtovaatimuksen käytöstä tulee luopua.

20 Tehdään tarkennuksia tilaajavastuulain selvitysvelvollisuuteen, jotta tilaajat uskaltaisivat tehdä sopimuksia myös taloudellisissa vaikeuksissa olevien yritysten kanssa.

Johdanto

Liiketoiminnassa epäonnistuneen yrittäjän uuden alun mahdollisuus puhuttaa sekä Suomessa että EU:n jäsenvaltioissa. Keskustelua käydään siitä, tuleeko epäonniselle yrittäjälle taata mahdollisuus aloittaa yritystoiminta konkurssin jälkeen uudelleen vapauttamalla tämä joko osin tai kokonaan veloista, jotka ovat syntyneet aikaisemmasta yritystoiminnasta.

Komissio antoi 2016 ehdotuksen direktiiviksi, joka koskee yritysten varhaisen vaiheen uudelleenjärjestelyjä ja yrittäjien vapautumista velkavastuusta. Aloitteen tavoitteet ovat myönteisiä. Päämääränä on luoda sellaiset edellytykset toimia, että yrittäjäksi uskalletaan ryhtyä. Yrittäjällä tulee olla myös mahdollisuus ja uskallus tarttua talousvaikeuksiin varhaisessa vaiheessa. Jos epäonnistuu, on oltava oikeus uuteen alkuun. On hyvä muistaa, että yritys on aina yritys, johon liittyy epäonnistumisen riski.

Huhtikuussa 2017 hallituksen puoliväliriihessä linjattiin, että selvitetään konkurssin tehneiden yrittäjien mahdollisuutta päästä uuteen alkuun tekemällä kansainvälinen vertailu ja ottamalla huomioon komission direktiiviehdotus.¹ Vuonna 2004 tehdyn vastaavan arvion mukaan velallinen voi vapautua veloista velkajärjestelyn kautta, eikä lainmuutoksiin nähty tuolloin tarvetta.²

Tuore vertailu julkaistiin toukokuussa 2018. Siinä selvitettiin, onko yksityishenki-

lön konkurssimenettelyllä jäännösveloista vapauttava vaikutus ja mitä edellytyksiä tai rajoituksia kyseisten valtioiden lainsäädäntö asettaa mahdolliselle velkavastuusta vapautumiselle.³

On perusteltua, että ministeriö arvioi aika-ajoin Suomen verrokkimaiden maksukyvyttömyyslainsäädäntöä veloista vapautumisen osalta. Arvokasta tietoa muiden maiden maksukyvyttömyyslainsäädännöstä on saatavilla myös valtioneuvoston tammiukuussa julkaisemasta selvityksestä, jossa vertaillaan mahdollisuutta käyttää velkonkonversiota maksukyvyttömyystilanteissa.⁴ Kansainvälinen vertailu antaa erinomaisen pohjan selvittää, onko kansallista järjestelmäämme mahdollista parantaa, jotta yrittäjä pääsisi tehokkaammin uuteen alkuun.

Haluamme kuitenkin laajentaa keskustelua yrittäjän uudesta alusta veloista vapautumista laajemmaksi. Yrittäjällä tulee olla toinen mahdollisuus sekä konkurssin jälkeen että jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tilapäisessä kriisissä. Jos yrittäjä ajautuu konkurssiin tai saa toimintansa aikana maksuhäiriömerkinnän, on lainsäädännössämme ja käytännöissämme useita esteitä yritystoiminnan jatkamiselle. Yritystoiminnan esteitä on esimerkiksi verotuksessa, maksukyvyttömyysmenettelyissä ja starttirahan saamisessa.

Yhteiskunnallinen ongelma on yhteinen. Epäonnistumisen vaikutukset ovat yksilölle suuret, mutta ne on tunnistettava myös yhteiskunnan tasolla. Yritystoiminnan var-

1 Luettavissa <http://valtioneuvosto.fi/documents/10616/4592272/Hallituksen-tyollisyyslinjaukset.pdf/03d81289-1e7a-4cf4-a9d8-4696027ee947>

2 Pauliine Koskelo: Henkilökohtainen velkavastuu ja insolvenssimenettelyt, oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2004:16.

3 <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160836>

4 <http://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=24204>

hainen tervehdyttäminen on tärkeää yhteiskunnallisessakin mittakaavassa. Mitä aikaisemmin tilapäisiin talousvaikeuksiin puututaan, sitä todennäköisemmin yritystoiminta ja työpaikat pelastuvat. Samalla velkojan perintäaste kasvaa.

Yrittäjän toisen mahdollisuuden varmistamiseksi yritysrahoituksen kehittymistä tulee seurata. On pyrittävä varmistamaan, ettei rahoittajien luottopolitiikka kategorisesti muodostu sellaiseksi, että se estää halutun kehityksen. Samalla on tärkeää seurata, ettei yrittäjän toinen mahdollisuus johda entistä niukempaan yritysrahoitukseen. Rahoittajien vakavaraisuusasema ei saa heiketä niin paljon, että he eivät enää kykene myöntämään rahoitusta.

Suomella ei ole varaa menettää yhtään yritystä ja työpaikkaa turhaan konkurssiin. Jos yrittäjä kuitenkin epäonnistuu, on sekä taloudellisesti tarkoituksenmukaista että inhimillisesti oikeudenmukaista saada hänet nopeasti takaisin yhteiskunnan aktiiviseksi ja tuottavaksi toimijaksi (fresh start). Vielä tällä hallituskaudella tulisi käynnistää vastuuministeriöissä selvitykset siitä, miten yrittäjän uuden alun esteet voitaisiin poistaa. Kokonaisuudistuksiakin tarvitaan seuraavalla hallituskaudella.

***Mitä aikaisemmin
tilapäisiin talous-
vaikeuksiin puututaan,
sitä todennäköisemmin
yritystoiminta ja
työpaikat pelastuvat.***

Ennakkoperintärekisteröinnin esteet

Yrityksen pääsy ennakkoperintärekisteriin ei ole itsestään selvää, jos yrittäjällä on ollut talousvaikeuksia. Ennakkoperintälain (20.12.1996/1118) 27 §:n mukaan Verohallinto merkitsee ennakkoperintärekisteristä poistetun hakemuksesta uudelleen rekisteriin, kun rekisteristä poistettu on oikaissut poistamisen perusteena olleet laiminlyönnit. Poistettu palautetaan rekisteriin viimeistään vuoden kuluttua poistamisesta, jollei laiminlyöntien jatkumista ole pidettävä ilmeisenä. Aika voi etenkin tietyillä toimialoilla olla yrittäjälle kohtuuttoman pitkä.

Henkilö, yhteisö tai yhtymä voidaan poistaa rekisteristä tai jättää merkitsemättä, jos aiempien laiminlyöntien perusteella voidaan olettaa, että velvollisuuksia laiminlyödyään olennaisesti uudelleen.⁵ Verohallinnon ohjeen mukaan verotukseen liittyvien velvollisuuksien laiminlyöntien tulee olla olennaisia, jotta niiden perusteella poistetaan rekisteristä tai jätetään merkitsemättä rekisteriin. Olennaisena ei pidetä kertaluonteista ja vähäistä laiminlyöntiä.

Verohallinnon ennakkoperintärekisteriin merkitseminen laiminlyöntien jälkeen perustuu tapauskohtaiseen kokonaisarviointiin. Asiassa arvioidaan muun muassa sitä, ovatko taustalla olleet laiminlyönnit olennaisia. Jos yrittäjä pystyy osoittamaan,

että esimerkiksi konkurssi on johtunut hänestä riippumattomasta syystä (esimerkiksi alihankkijan konkurssista aiheutunut maksukyvyttömyys, josta on seurannut verojen laiminlyönti), yrittäjä voidaan merkitä ennakkoperintärekisteriin taustalla olevista laiminlyönneistä huolimatta. Rekisteröinnin yhteydessä yrittäjää kuullaan ja hänen tulisi pystyä perustelemaan, mistä aikaisemmat laiminlyönnit johtuivat. Osa yrittäjistä perustelee kantaansa, osa taas ei perustele hakemustaan lainkaan.

Yrittäjälle ennakkoperintärekisteröinti on tärkeää. Esimerkiksi kotitalousvähennyksen saaminen edellyttää, että palvelua tarjoava yritys on ennakkoperintärekisterissä. Jos kuluttaja ei voi käyttää hyödykseen vähennysoikeutta, ennakkoperintärekisteriin kuulumaton remontti-, siivous- tai lastenhoitoyritys ei todennäköisesti pärjää kilpailussa. Siten sen toimintamahdollisuudet ovat käytännössä vähäiset.⁶

Vaikka ennakkoperintärekisteröinti ei vielä yksinään kerro yrityksen tai yrittäjän luotettavuudesta, sitä voi pitää yhtenä tekijänä luotettavuuden arvioinnissa. Rekisteröinnin edellytyksenä on, että yritys pyrkii hoitamaan veroasiansa. Lisäksi Verohallinto tarkastelee ennakkoperintärekisteröinnin edellytyksien täyttymistä koko yrityksen toiminnan ajan. Kynnys ennakkoperintärekisteriin merkitsemiselle ei saa nousta liian korkeaksi, mutta toisaalta rekisterin on säilytettävä merkityksensä yrityksen tai yrittäjän luotettavuuden arvioinnissa. Rekisterin

⁵ Verohallinnon ohje Ennakkoperintärekisteröinnin vaikutukset yritystoimintaan (diaarinumero A17/200/2017): https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47881/ennakkoperintarekisteroinnin_vaiikutukse/

⁶ <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47873/kotitalousvahennys/>

Verohallinnolla voisi olla vielä aktiivisempi ja yksilöllisempi rooli havaitessaan yrittäjän maksuvaikeuksia.

luotettavuus on siten tärkeää myös muille toimijoille.



Yrittäjien esitys

1 On tärkeää, että konkurssin tehnyt yrittäjä pääsee mahdollisimman nopeasti ennakkoperintärekisteriin, jos hän aloittaa uuden yritystoiminnan. Lainsäädäntö ja Verohallinnon ohjeet tulee tältä osin arvioida uudelleen.

Verohallinnon rooli yrittäjän maksuvaikeuksissa

Verohallinto jätti vuonna 2017 lähes tuhat konkurssihakemusta. Pääasiallisena syynä oli asiakkaan jatkuva velkaantuminen, joskus myös omaisuuden piilottaminen (omaisuuden siirto toiseen yhtiöön tms.) tai rikosepäily. Verohallinto ei hae yrityksiä saneeraukseen, mutta saattaa pyytää jonkun toisen tahon tekemän hakemuksen nopeaa käsittelyä, jos hakemuksen hyväksymiselle ei ole esteitä ja nopea käsittely edistää saneeraustarkoitusta. Merkittävä osa saneeraushakemuksista, joissa Verohallinto on velkojana, jätetään vasta sen jälkeen, kun Verohallinto on jättänyt konkurssihakemuksen.

Verohallinto ohjaa jossain määrin mak-

suvaikeuksissa olevia yrittäjiä maksujärjestelyjen hakemisessa. Maksujärjestelyä voi hakea OmaVeron tai vero.fi-sivujen kautta sähköisesti, puhelimitse tai kirjeellä. Puhelinpalvelua on kehitetty laaja-alaiseen ja aktiivoivaan suuntaan, joten maksujärjestelyn hakeminen otetaan asiakaspalvelussa esille, jos asiakkaalla on tilapäisiä maksuvaikeuksia. Maksujärjestelyä ei kuitenkaan myönnetä kaikille hakijoille, vaan sen myöntäminen perustuu Verohallinnon päätökseen. [1]

OmaVerosta näkyvät verot lähetetään ulosottoon noin kolmen ja puolen kuukauden kuluttua alkuperäisestä eräpäivästä, jos asiakkaalla ei ole muita veroja ulosotossa, ilmoituslaiminlyöntejä tai muita puutteita. Jos veroa on jo ulosotossa, viive eräpäivästä on noin puolitoista kuukautta. Jos laiminlyönnit ovat siirtyneet ulosottoon, maksujärjestelyä ei voi enää hakea. Jos asiakas maksaa ulosotossa olevat verot ja muut ehdot täyttyvät, maksujärjestely myönnetään. Jos verot ovat lähdössä, mutta ei vielä lähetetty ulosottoon, ne voi maksaa Verohallintoon. Ulosottoon suoritettu veron maksu tilitetään Verohallintoon 3–7 päivän viiveellä.

Verohallinto pyrkii estämään yrittäjien velkaantumista ohjaamalla asiakkaitaan sekä aikatauluttamalla erääntyneiden verojen maksamista. Verohallinnolta mukaan asiakasohjaus on laajaa ja monimuotoista. [Vero.fi](http://vero.fi)-sivuilla on ajantasaiset ohjeet verojen ilmoittamisesta ja maksamisesta. OmaVerosta asiakas näkee omat verotustietonsa. Puhelinpalvelussa asiakasta ohjataan hoitamaan ilmoituksensa ja maksunsa mahdol-

lisimman ajantasaisesti ja oikein. Uusille yrittäjille on aloituspaketti ja kohdennettua informaatiota.

On sekä veronsaajan että yrittäjän etu, että maksuvaikeuksiin puututaan ajoissa ja velkaantumista pyritään estämään siten, etteivät maksuvaikeudet käy liian raskaiksi. Verohallinto toimii jo asiassa aktiivisesti, mutta Suomen Yrittäjien näkemyksen mukaan Verohallinnolla voisi olla vielä aktiivisempi ja yksilöllisempi rooli havaitessaan yrittäjän maksuvaikeuksia.



Yrittäjien esitys

2 Selvitetään toimintatapoja, joiden puitteissa Verohallinto voisi nykyistä tehokkaammin olla yhteydessä yrittäjään maksuviivetilanteissa. Tieto mahdollisista verovelosta ja mahdollisuudesta hakea maksujärjestelyjä maksamattomille veroille ennen niiden siirtymistä ulosottoon, voi olla jossain tapauksissa vaikuttavinta välittää yrittäjälle esimerkiksi suoraan sähköpostilla tai tekstiviestillä.

3 Verohallinto voisi ottaa aktiivisemmän roolin yrityssaneerauksissa ja esimerkiksi suosittaa yrittäjää hakemaan yrityssaneerausta, jolla voisi välttyä konkurssilta.

Jos yrittäjä epäonnistuu, on tärkeää saada hänet nopeasti takaisin yhteiskunnan aktiiviseksi ja tuottavaksi toimijaksi.

Palveluntuottajan edellytykset ja luvanvaraiset elinkeinot

Pääsääntöisesti omaa elinkeinoaan voi Suomessa harjoittaa vapaasti. Osa elinkeinoista edellyttää kuitenkin luvan saamista tai ilmoituksen tekemistä viranomaiselle tai lailla on asetettu palveluntuottajalle tiettyjä edellytyksiä. Vaaditut edellytykset voivat kuitenkin estää yritystoiminnan perustamisen, jos henkilö on aikaisemmin ollut konkurssissa tai hänellä on maksamattomia velkoja ulosotossa.

Alkoholijuomien valmistus edellyttää Valviran myöntämää valmistuslupaa (alkoholilaki 1102/2017). Lupa myönnetään hakijalle, joka ei ole konkurssissa ja kykenee varallisuutensa puolesta huolehtimaan toiminnasta ja lakisääteisistä velvoitteista. Hakijan voidaan katsoa olevan sopimaton ja epäluotettava, jos hän on laiminlyönyt julkisten maksujen maksamisen tai ulosmittauksessa on todettu muu kuin tilapäinen varattomuus.

Myös yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajalle on asetettu lailla tiettyjä edellytyksiä (varhaiskasvatustalaki 540/2018). Palveluntuottaja ei saa olla konkurssissa. Lisäksi edellytetään, ettei palveluntuottaja ole käyttänyt määräämisvaltaa yhteisössä, joka on viimeksi kuluneiden kolmen vuoden aikana asetettu konkurssiin. Palveluntuottajalla ei myöskään saa olla verovelkoja tai muita julkisia velkoja, eikä muita sellaisia verojen, lakisääteisten eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksujen laiminlyöntejä tai ulosotossa muita hänen maksukykyynsä nähden vähäistä suurempia velkoja, jotka vaarantavat palveluntuottajan luotettavuuden.

Yksityisten sosiaalipalveluiden tuottajien on muiden kriteerien lisäksi kyettävä vastaamaan taloudellisista velvoitteistaan saadakseen luvan (laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011). Palvelujen tuottajan, joka on konkurssissa tai jolla on maksuky-

kyynsä nähden vähäistä suurempia erääntyneitä verovelkoja tai saatavia ulosotossa, ei katsota kykenevän asianmukaisesti vastaamaan taloudellisista velvoitteistaan.

Myös taksiliikennelupa edellyttää hakijaltaan tiettyjen edellytysten täyttymistä (laki liikenteen palveluista 320/2017). Laissa edellytetään, ettei henkilöä itseään tai tämän määräämisvallassa arvopaperimarkkinan lain 2. luvun 4. §:ssä tarkoitettulla tavalla olevaa yhteisöä ole asetettu konkurssiin sen toimiessa henkilö-, taksi- tai tavaraliikennelupaa vaativalla toimialalla kahden viimeisimmän vuoden aikana. Henkilöllä ei saa myöskään olla veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksujen tai Tullin perimiin maksujen laiminlyöntejä eikä muita ulosotossa olevia velkoja, jotka ovat hänen maksukykyynsä nähden vähäistä suurempia.

Edellä oleva listaus ei ole tyhjentävä. Esimerkit osoittavat, että uusi yritystoiminta voi estyä henkilön aikaisemman konkurssin tai aikaisemmasta liiketoiminnasta johtuvien velkojen vuoksi. Näissä vaikutukset voivat vastata liiketoimintakiellosta aiheutuvia vaikutuksia, vaikka kyse ei olisi sikaan yrittäjän rikoksesta tai muuten moitittavasta käyttäytymisestä. Tammikuusta 2018 lähtien on sovellettu liiketoimintalain (1059/85) muutosta (17.11.2017/74), jonka mukaan pelkästä maksukyvyttömyydestä johtuva lakisääteisen velvoitteen laiminlyönti ei voisi olla liiketoimintakiellon perusteena.



Yrittäjien esitys

4 Selvitetään kattavasti yrittäjän uuden alun esteenä olevat luvanvaraisten elinkeinojen edellytykset ja arvioidaan niiden tarpeellisuus.

Maksukyvyttömyysmenettelyt

Suomen maksukyvyttömyyslainsäädäntö on kansainvälisessä vertailussa tehokas. Maa- ilmanpankin mukaan perintäaste vaihtelee EU:ssa 30 prosentista (Kroatia ja Romania) 90 prosenttiin (Belgia ja Suomi). Tästä huolimatta suomalaistakin maksukyvyttömyyslainsäädäntöä on aika ajoin tarpeen tarkastella uudelleen. Ruotsissa on valmisteltu maksukyvyttömyyslainsäädännön uudistamista, jonka tavoitteena on parantaa yritysten uuden alun mahdollisuutta.⁷

Euroopan komissio antoi 22.11.2016 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi, joka koskee yritysten varhaisen vaiheen uudelleenjärjestelyjä ja yrittäjien vapautumista velkavastuusta. Neuvottelut direktiivin lopullisesta sisällöstä on vielä kesken. Päämääränä on kuitenkin luoda yrittäjille sellaiset edellytykset toimia, että yrittämään uskalletaan ryhtyä. Lisäksi yrityksellä tulee olla mahdollisuus ja uskallus tarttua talousvaikeuksiin varhaisessa vaiheessa. Jos yrittäjä epäonnistuu, hänelle taataan uuden alun mahdollisuus.⁸

Direktiivin yksi merkittävimmistä tavoitteista on saneerauskelpoisten yritysten varhainen pelastaminen. Tehokas uudelleenjärjestely nostaa perintäastetta ja perittävien saatavien summaa verrattuna siihen, että velallinen ajautuu maksukyvyttömyyteen. Jos yritys ei ole saneerauskelpoisen, tavoitteena on tehostettu ja nopea konkurssimenettely. Esityksen sisällöllä on näin ollen merkitystä velallisille mutta myös velkojille.

Toinen esityksen merkittävimmistä tavoitteista on yrittäjän uusi mahdollisuus. Jos yrittäjä epäonnistuu liiketoiminnassaan,

hänen tulee päästä kohtuullisessa ajassa vapaaksi veloista. Samalla taataan, että yrittäjällä on mahdollisuus jatkaa liiketoimintaa tai aloittaa uusi yritystoiminta epäonnistumisesta huolimatta. Saneerausdirektiivin esitöissä todetaan, että konkurssin kokeneet yrittäjät onnistuvat liiketoiminnassaan todennäköisemmin toisella kerralla. Kokonaistalouden kannalta on järkevää taata kohtuulliset säännöt, joiden puitteissa velallinen saadaan nostettua takaisin yhteiskunnan aktiiviseksi toimijaksi.

Työ- ja elinkeinoministeriön lokakuussa julkaisemassa yrittäjyysstrategiassa ehdotetaan maksukyvyttömyyslainsäädännön uudistamista. Uudistaminen esitetään toteutettavaksi direktiivin kansallisen täytäntöönpanon aikataulussa. Uudistuksia ehdotetaan velkajärjestelyyn, konkurssimenettelyyn ja yrityssaneeruslakiin.⁹

Yrittäjien esitys

5 On perusteltua tarkastella laajasti maksukyvyttömyyslainsäädäntömme muutostarpeita. Jos yritysten taloudellisiin ongelmiin vodaan puuttua nykyistä varhaisemmin, säästetään yhteiskunnan menetyksiä veroissa ja julkisissa maksuissa mitattuna varovaisen arvion mukaan kymmeniä miljoonia euroja vuodessa.

⁷ SOU 2016:72 Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet. Stockholm 2016. Luettavissa <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/10/sou-201672/>.

⁸ Maksukyvyttömyysdirektiivi KOM(2016) 723 lopullinen

⁹ Jussi Järventaus ja Henrietta Kekäläinen: Uudistuva työ ja yrittäjyys – visioista toteutukseen. Ehdotus yrittäjyyden edistämisen strategiseksi toimenpideohjelmaksi vuosille 2018–2028, työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 27/2018.

Yrityssaneeraus

Ensisijaisesti yrittäjän uutta alkua tulee tukea jo ennen kuin toimiva yritys on ajautunut sellaiseen kriisiin tai maksuvaikeuksiin, joita on mahdoton myöhemmin korjata. Onnistunut tervehdyttäminen edellyttää, että ongelmia lähdetään ratkaisemaan riittävän ajoissa. Onnistunut saneeraaminen ei vain mahdollista yrittäjän uutta alkua, vaan konkurssin välttämiseksi on myös laajempi yhteiskunnallinen vaikutus. Esimerkiksi 2017 pantiin vireille 2 160 konkurssia. Näissä yrityksissä työskenteli 11 935 henkilöä.¹⁰

Konkurssin yhteydessä menetetään aina työpaikkoja, joten tarpeettomien konkurssien ehkäiseminen on oleellisen tärkeää. Konkurssit vaikuttavat myös kasvavina työttömyyskorvauksina. Yhden yrityksen konkurssin vaikutukset kertaantuvat myös yrityksen yhteistyökumppaneihin ja velkoihin.

Yrityssaneerausten määrä on viime vuosina vähentynyt. Vuosittain hakemuksia on reilut 400 ja aloitettuja menettelyitä hieman alle 300. Tilastokeskuksen julkaisun mukaan (17.10.2018) yrityssaneerausten määrä väheni tammi-syyskuussa edellisestä vuodesta noin 7 prosenttia.¹¹

Tällä hetkellä saneerausprosessi ei toimi optimaalisesti, sillä suurin osa yrityssaneerauksessa olevista yrityksistä ajautuu konkurssiin. Konkurssiin ajaututaan joko jo ennen kuin varsinainen tervehdyttämisohjelma on laadittu tai vasta ohjelman toteuttamisen aikana. Prosessi toimii tehottomasti, mikä on yrityksen lisäksi haitallista myös sen sidosryhmille.¹² Saneeraukset epäonnistuvat monenlaisista syistä. Ajanjakson pituus saneeraustarpeen huomaamisesta ohjelman toteuttamiseen on usein ratkaiseva. Myös rahoituksen puute voi estää yrityssaneeraukseen pääsemisen.

Näin korkea määrä viitanee siihen, ettei moni yritys ole alun perinkään valikoitunut oikeaan maksukyvyttömyysmenettelyyn. Yritysten valikoitumisessa oikeaan maksukyvyttömyysmenettelyyn on siis pulmia, joita osoittaa epäonnistuneiden yritys-

saneerausmenettelyiden merkittävä osuus ja vireille pantujen konkurssien ja yrityssaneerausten epäsuhta: konkurssiin haettujen yritysten määrä on yli viisinkertainen yrityssaneeraukseen haettujen yritysten määrään verrattuna.

Yrityssaneerauslain (25.1.1993/47) tarkoituksena on taloudellisissa vaikeuksissa olevan velallisen jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tervehdyttäminen. Lain mukaan saneerauksen voi toteuttaa kaikissa yritysmuodoissa. Käytännössä menettely on kuitenkin liian raskas ja kallis pienimuotoisen yritystoiminnan tervehdyttämiseksi. Lisäksi saneerausmenettely kestää liian pitkään: saneeraushakemuksen vireille tulosta ohjelman vahvistamiseen kuluu usein miltei vuosi. Uudet työpaikat ovat syntyneet viime vuosina nimenomaan pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, joten yrityssaneerauksen tulisi olla realistinen vaihtoehto myös pk-yrityksille.

Saneeraukseen ei pidä päästä miten eikä milloin tahansa. Siihen pitäisi kuitenkin päästä ilman niin raskaita muodollisuuksia, että elvytysmahdollisuudet vaarantuvat. On tärkeää kehittää entistä parempia ja yhdenmukaisempia menetelmiä, jotka helpottavat yritysten elinkelpoisuuden arviointia maksukyvyttömyyden uhatessa.

Voimassa olevaa saneerauslainsäädäntöä on kritisoitu erityisesti siitä, että laki ei mahdollista niin kutsuttua velkakonversiota osakepääomaan (debt-to-equity swap) tai muuhun omaan pääomaan rinnastettavaan erään ilman velallisen suostumusta. Valtiovarainministeriön joukkolainmarkkinoiden kehittämistyöryhmä ehdotti 2016, että yrityssaneerauslain (47/1993, YSL) 44 §:ään lisätään uusi 5 momentti yrittäjälle pakollisesta velkakonversiosta. Muutos koskisi kaiken kokoisia yrityksiä. Vaihtoehtoisesti työryhmä esitti, että muutos koskisi vain pörs-siyhtiöitä tai liikkeellelaskijaa, jonka joukkovelkakirjalaina on otettu kaupankäynnin kohteeksi säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä.¹³ Esitys ei johtanut muutoksiin.

Vuonna 2018 julkaistiin kansainvälinen selvitys velkakonversion käytöstä.¹⁴ Suomalainen käytäntö ei poikkea merkittävästi verrokkimaista lopputulokseltaan. Sopimukseen perustuva velkakonversio on laa-

¹⁰ https://www.stat.fi/til/konk/2017/12/konk_2017_12_2018-01-24_tie_001_fi.html

¹¹ https://www.stat.fi/til/ysan/2018/03/ysan_2018_03_2018-10-17_tie_001_fi.html

¹² Eija-Leena Kärkinen: Väitöstutkimus: Essays on Efficiency of Reorganization Process, A Life Cycle Approach 2018. Luettavissa: <http://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/8124/Acta%20Wasaensia%20410%20Eija-Leena%20K%C3%A4rkinen.pdf>

¹³ <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75189>

¹⁴ http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160530/6_2018_Velkakonversioselvitys.pdf

jasti mahdollinen. Katsomme, että mahdollisuus siirtää yrittäjän osakkeita velkojille tämän tahdosta riippumatta ei tue hakeutumista varhaiseen saneerausmenettelyyn tai tue yrittäjän uutta mahdollisuutta. Esitys on ongelmallinen myös omaisuudensuojan näkökulmasta.



Yrittäjien esitys

6 Yrityssaneerauksen tulisi olla realistinen vaihtoehto jatkamiskelpoisille pk-yrityksille, myös kaikkein pienimmille. Siksi on selvitettävä nopeutetun saneerausmenettelyn laajentamista erityisesti pienille yrityksille.

7 Yrityssaneerauslakia ei tule muuttaa siten, että mahdollistetaan yrittäjälle pakollinen velkakonversio.

Konkurssi

Komission arvion mukaan joka vuosi EU:ssa 200 000 toimivaa yritystä tekee konkurssin, mikä johtaa 1,7 miljoonan työpaikan menetykseen.¹⁵ Luku vastaa yhdeksää prosenttia eurooppalaisista yrityksistä.¹⁶ Suomessa konkurssit ovat vähentyneet viime vuosina. Maksuvaikeuksien yleisyyttä kuvaa kuitenkin hyvin se, että puolet uusista yrityksistä joutuu maksuvaikeuksiin ensimmäisen viiden vuoden aikana.

Konkurssiasiamiehen toimiston tilastojen mukaan 2013 aloitettiin lähes 2250 konkurssia. Vuonna 2016 vastaava luku oli 1810, ja 2017 aloitettujen konkurssien määrä oli vajonnut jo ennätysalhaiseen lukemaan 1580.¹⁷ Tilastokeskuksen julkaisun mukaan (14.11.2018) konkurssien määrä kasvoi tammi-lokakuussa edellisvuodesta 22 prosenttia.¹⁸ Osasyynä nousuun on arvioitu verohallinnon tietojärjestelmä uudistuksesta johtuvat hakemusten viivästykset. Konkurssihakemusten määrään vaikuttavat muun muassa yleinen suhdannetilanne sekä

alakohtaiset rakennemuutokset.

Konkurssi voi olla tarpeellinen ja perusteltu. Jos yritys ei ole elinkelpoinen, on sekä velkojien että myös velallisen kannalta tärkeää, että konkurssimenettely on tehokas ja nopea mutta ottaa huomioon yrittäjän oikeusturvan. Oikeusministeriön työryhmä on valmisteellut konkurssilain muutosta, jonka tavoitteena on nopeuttaa menettelyä.¹⁹ Nopea konkurssimenettely vähentää kokonaiskustannuksia ja on velallisen uuden alun kannalta merkittävä. Esitys on eduskunnan käsiteltävänä.²⁰

Konkurssilaki (120/1004) mahdollistaa yritystoiminnan lisäksi myös luonnollisen henkilön konkurssin. Henkilökohtainen konkurssi ei kuitenkaan poista velallisen jäännösvelkavastuuta, vaan velallinen on velvollinen suorittamaan velkansa tulevilla tuloilla ja varoilla. Yritystoiminnan konkurssin jälkeen mahdollisten takaajien tai pantinantajien, kuten yrittäjän itsensä tai tämän läheisen, antaman sitoumuksen vastuu jatkuu normaalisti. Velasta vapautumisesta ei voida arvioida konkurssimenettelyssä, vaan yrittäjän tulee hakeutua velkajärjestelyprosessiin.

Keväällä 2017 hallituksen puoliväliriihessä todettiin, että valtioneuvosto selvittää konkurssin tehneiden yrittäjien mahdollisuutta päästä uuteen alkuun tekemällä kansainvälinen vertailu ja ottamalla huomioon komission direktiiviehdotus.²¹ Kansainvälisessä vertailussa oli tarkoitus selvittää, mahdollistaako Suomen verrokkimaiden lainsäädäntö konkurssin tehneen yrittäjän veloista vapautumisen.

Oikeusministeriö julkaisi selvityksensä keväällä 2018.²² Missään selvityksessä mukana olevissa maissa ei ole käytössä konkurssimenettelyä, jossa yksityisvelallinen vapautuisi kokonaan kaikista veloistaan. Suomi kuuluu maihin, joissa konkurssime-

15 Maksukyvyttömyysdirektiivi KOM(2016) 723 lopullinen

16 https://europa.eu/european-union/topics/enterprise_fi

17 <http://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/blogi/NInD-1dYv1/2017/MBoD3jmLZ.html.stx>

18 https://tilastokeskus.fi/til/konk/2018/10/konk_2018_10_2018-11-14_tie_001_fi.html

19 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160785/OMML_12_2018_Konkurssilain_tarkistaminen.pdf

20 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_221+2018.aspx

21 Luettavissa <http://valtioneuvosto.fi/documents/10616/4592272/Hallituksen-tyollisyyslinjaukset.pdf/03d81289-1e7a-4cf4-a9d8-4696027ee947>. Vuonna 2004 tehdyn vastaavan arvion mukaan velallinen voi vapautua veloista velkajärjestelyn kautta, eikä lainmuutoksiin nähty tuolloin tarvetta, ks. Pauliine Koskelo: Henkilökohtainen velka-vastuu ja insolvenssimenettelyt, oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2004:16.

22 Yrittäjän uusi mahdollisuus, kansainvälinen vertailu. Oikeusministeriön selvityksiä 5/2018: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160836>

nettely ja veloista vapauttaminen ovat toisistaan erillisiä prosesseja. Isossa-Britanniassa, Ranskassa ja Yhdysvalloissa konkurssimenettely vapauttaa henkilön osasta jäännösvelkavastuusta. Näissä maissa vapautumista on rajattu siten, että tietyt velkatyytit, esimerkiksi verovelat, on jätetty menettelyn ulkopuolelle.

Kolmas käytössä oleva menettely on mielenkiintoinen. Siinä jo konkurssimenettelyn aikana selvitetään velallisen mahdollisuudet päästä velkojen uudelleenjärjestelyyn piiriin. Veloista vapautuminen tapahtuu maksuohjelman kautta, mutta prosessi ja velanmaksu tehostuvat, kun maksuohjelmaa pääsee suorittamaan jo konkurssimenettelyn aikana tai heti sen jälkeen. Tällainen prosessi voisi parhaimmillaan tukea myös yrittäjän uutta alkua nykyjärjestelmäämme tehokkaammin. Tällaisia malleja on esimerkiksi Virossa, Saksassa, Espanjassa ja Itävallassa.



Yrittäjien esitys

8 Tällä hetkellä konkurssimenettelyssä ei voida käsitellä yrittäjän veloista vapautumista tai laatia maksuohjelmaa jäännösvelalle. Velallisen kannalta olisi perusteltua selvittää, voitaisiinko yrittäjän uuden alun mahdollisuutta edesauttaa yhdistämällä konkurssi- ja velkajärjestelymenettelyt samaan tai peräkkäisiin prosesseihin.

Velkajärjestely

Yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu laki (57/1993, jäljempänä velkajärjestelylaki, VJL) tuli voimaan 1993. Velkajärjestelylain tavoitteena oli auttaa 1990-luvun laman seurauksena velkaantuneita yksityishenkilöitä selviytymään ylivoimaisesta velkataakastaan. Talouslaman ja masatyöttömyyden vuoksi erityisesti monet toisen velasta takauksen antaneet henkilöt sekä yrittäjät joutuivat mittaviin talousvaikeuksiin. Tavoitteena oli, että laman seurauksena ylivelkaantuneiden henkilöiden

taloudellinen tilanne saataisiin korjattua ja he pääsisivät uuteen velattomaan alkuun.²³ Sittemmin velkajärjestelystä on tullut pysyvä ja välttämätön keino ylivelkaantuneiden henkilöiden taloudellisen tilanteen korjaamisessa.

Suomen Yrittäjien myötävaikutuksesta velkajärjestelylakia uudistettiin 2014 siten, että myös toiminimellä yritystoimintaa harjoittavat yrittäjät voivat päästä yritystoiminnan jatkuessa velkajärjestelyyn. Muutoksen taustalla oli ajatus toisen mahdollisuuden antamisesta pienyrittäjille, joiden elinkeinotoiminta on jatkamiskelpoista. Yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja voi hakeutua joko velkajärjestelyyn tai yrityssaneeraukseen riippuen siitä, kumpi menettely sopii paremmin hänen tilanteeseensa. Tavoitteena on kannustaa velallisia yrittäjyyteen työttömyyden sijasta.²⁴ Suomessa on noin 180 000 yksinyrittäjää.²⁵ Uudistus ei koske yhtiömuotoisia (AY, KY ja OY) yrityksiä riippumatta siitä, kuinka vähäistä heidän toimintansa on.

Velkajärjestelyhakemuksia on vuosittain noin 4200. Tilastokeskuksen mukaan 2017 velkajärjestelyä hakeneista työllisistä yrittäjistä oli 6,2 prosenttia ja palkansaajia 93,8 prosenttia. Vuonna 2016 aikuisväestön työllisistä yrittäjistä oli 10,3 prosenttia ja palkansaajia 89,7 prosenttia.²⁶ Tilastokeskuksen julkaisun mukaan (17.10.2018) yksityishenkilöiden velkajärjestelyjen määrä kasvoi tammi-syyskuussa edellisestä vuodesta 4,6 prosenttia.²⁷

Tutkimusten mukaan toista kertaa yrittävät menestyvät paremmin, pysyvät toiminnassa keskimäärin pidempään, kasvavat nopeammin ja työllistävät useampia työntekijöitä kuin uudet yritykset.²⁸ Velkajärjestelyn aloittamiselle on kuitenkin asetettu tiettyjä edellytyksiä ja esteitä, eikä konkurssin tehnyt yrittäjä pääse menettelyyn automaattisesti. Ensinnäkin velallisen tulee olla laissa edellytetyllä tavalla maksukyvytön (VJL 9 §). Velkajärjestely saattaa estyä myös siksi, että maksukyvyttömyyden katsotaan olevan väliaikainen. Lain mukaan tilanne ei ole

23 HE 183/92

24 HE 83/2014 vp

25 <https://www.yrittajat.fi/yrittajat/yksinyrittajat>

26 Luettavissa http://tilastokeskus.fi/til/velj/2017/04/velj_2017_04_2018-01-24_tie_001_fi.html

27 https://www.stat.fi/til/velj/2018/03/velj_2018_03_2018-10-17_tie_001_fi.html

28 Euroopan komissio: Bankruptcy and second chance for honest bankrupt Entrepreneurs (2013)

enää väliaikainen ja esteperuste poistuu, kun maksuvaran puuttuminen tai vähäisyys johtuu yli 18 kuukautta kestäneestä työttömyysjaksosta (VJL 9 a §). Käytännössä työttömyyden on tullut kestää jo varsin pitkään ennen kuin velkajärjestelyyn hakeutuminen on mahdollista. Erityisesti epäonnistuneen yritystoiminnan jälkeen aika on liian pitkä eikä kannusta aloittamaan yritystoimintaa uudelleen.

Maksuohjelma kestää pääsääntöisesti kolme vuotta. Kestoa voidaan pidentää viiteen vuoteen, jos velallisen maksuvelvollisuus on kokonaan poistettu (nk. nollaohjelma). Viiden vuoden säännös poikkeaa direktiiviluonnoksen kolmen vuoden pääsäännöstä. Verrokkimaissa maksuohjelmien kestot vaihtelevat kahden ja kuuden vuoden välillä.²⁹ Suomen kolme vuotta on siis keskitasoa. Myös maksukyvyttömyysdirektiiviluonnoksessa ehdotetaan, että veloista vapauttaminen tapahtuisi kolmen vuoden maksuohjelmassa.

Yrittäjien esitys

9 On perusteltua selvittää, voidaanko epäonnistuneiden yrittäjien pääsyä velkajärjestelyyn helpottaa. Tästä syystä on arvioitava uudelleen, voidaanko yrittäjien osalta luopua edellyttämästä 18 kuukauden työttömyyttä ennen velkajärjestelyn mahdollisuutta.

Ulosotto

Tilastokeskuksen mukaan ulosottovelallisia oli 2017 lopussa 246 000. Lukumäärä oli pysynyt edellisvuoden tasolla, mutta kokonaisvelan määrä oli kasvanut 8 prosentilla vastaavasta ajankohdasta. Ulosottovelkan sa oli yhteensä 4,5 miljardia euroa. Ulosottovelallisista 93 prosenttia on luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä 7 prosenttia. Oikeushenkilöillä, kuten esimerkiksi yrityksillä oli velkaa keskimäärin 29 200 euroa ja luonnollisilla henkilöillä 17 600 euroa. Ulos-

ottoasioiden suurimmat ryhmät 2017 olivat yksityisoikeudelliset perintäasiat, veroasiat ja muut julkisoikeudelliset saatavat.³⁰

Hallitus laati syyskuussa 2016 osana työllisyyttä lisääviä toimia seuraavan kirjauksen: ”Ulosottoon liittyviä työllistymisen kannustinloukkuja puretaan. Myönnetään helpotuksia ulosottoon työllistymisen kannustamiseksi ja pienituloisten ylivelkaantuneiden henkilöiden aseman helpottamiseksi.”³¹

Helmikuussa 2018 voimaan astuneella ulosottokaaren muutoksella lakia muutettiin siten, että vähintään 258 päivältä työttömyysetuutta saaneet ulosottovelalliset olisivat suoraan pyyntönsä perusteella oikeutettuja saamaan lykkäystä palkan ulosmittaukseen, jos he työllistyessään ovat tulorajaulosmittauksen piirissä (UK 51 a §). Ulosottoviranomaisen harkintavaltaan kuuluva mahdollisuus lykkäyksen antamiseen muutettiin näiltä osin velallisen oikeudeksi. Samalla lakia muutettiin niin, että elinkeinotulon ulosmittausta voidaan rajoittaa, jos velallinen työllistää itsensä elinkeinonharjoittajana pitkän työttömyyden jälkeen (UK 64 §). Elinkeinotulon osalta viranomaisella olisi edelleen harkintavaltaa helpotusten myöntämisessä.

On perusteltua tukea ulosottovelallisten pääsyä palkkatyöhön tai yrittäjäksi ja siten uutta alkua. Ulosotolla saattaa olla joissain tilanteissa vaikutusta työttömien velallisten halukkuuteen ottaa vastaan työtä. Tilastokeskuksen tietojen mukaan 2016 kaikkiaan 214 000 ulosottovelallisesta 44 000 luokiteltiin työttömiksi.³² Elinkeinotulon helpotukset perustuvat kuitenkin erilliseen harkintaan. Ulosottokaari mahdollistaa sen, että ulosottoviranomainen voi käyttää harkintavaltaansa esimerkiksi maksuaikojen, vapaakuukausien ja lykkäysten myöntämisessä. Velallisten yhdenvertaisen kohtelun kannalta on tärkeää, että lakia sovellettaisiin mahdollisimman yhtenäisesti.

Ulosottovelallisia yrittäjiä on arveluttanut ulosottomiesten nk. tulospalkkausjärjestelmä. Valtakunnanvouti Juhani Toukola on todennut, että palkkausjärjestelmää oli-

³⁰ https://www.stat.fi/til/uloa/2017/uloa_2017_2018-04-06_tie_001_fi.html

³¹ <https://vnk.fi/documents/10616/3127780/Liite%202%20Hallituksen%20p%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s%20ty%C3%B6llisyytt%C3%A4%20lis%C3%A4%C3%A4v%C3%A4%20toimista.pdf/6cc-f6ea3-40db-43ef-9a86-e7d29c6ff9c1>

³² HE 150/2017 vp.

²⁹ Yrittäjän uusi mahdollisuus, kansainvälinen vertailu.

Oikeusministeriön selvityksiä 5/2018: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160836>

si tarkoituksenmukaista pohtia uudelleen. Vaikka kyse on virkaehtosopimusasiasta, perusteet uudelleentarkastelulle ovat vahvat. Koska osa lain säännöksistä mahdollistaa viranomaisen harkintavallan käyttämisen nimenomaan velallisen oikeusturvan kannalta merkityksellisissä asioissa, tulisi palkkausjärjestelmänkin tukea objektiivista lainkäyttöä.



Yrittäjien esitys

10 Selvitetään, tukevatko ulosottoviranomaisen harkintavallan käyttöä mahdollistavat säännökset yrittäjän uutta alkua, vai voivatko tällaiset säännökset olla esteenä toiselle mahdollisuudelle.

Vanhentumisajat

Ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 24–28 §:ssä säädetään ulosottoperusteen määräaikaaisuudesta ja saatavan lopullisesta vanhentumisesta. Luonnollisen henkilön saatava vanhentuu lopullisesti, kun ulosottoperusteen määräaika umpeutuu. Määräaika on pääsääntöisesti 15 vuotta, ellei velkojana ole toinen luonnollinen henkilö tai kyse ole rikokseen perustuvasta korvaussaatavasta.

Määräaikaaisuuden taustalla on tavoite, että mahdollisimman moni pääsee takaisin jaloilleen ja yhteiskuntaan aktiiviseksi toimijaksi.³³

Jos saatava ei ole ulosotossa, ulosottokaaren määräaika ei voida soveltaa saatavan vanhentumiseen. Sen vuoksi vanhentumislakia (728/2003) muutettiin siten, että velka vanhenee lopullisesti 20 vuoden kulluttua sen erääntymisestä. Jos velkojana on luonnollinen henkilö, lopullinen vanhentumisaika on 25 vuotta (13 a §). Muutos tuli voimaan tammikuussa 2015. Lopullista vanhentumisaikaa koskevaa säännöstä sovelletaan vain luonnollisiin henkilöihin. Lakia sovelletaan taannehtivasti, jotta pitempiaikaiset velalliset vapautuisivat kohtuullisen ajan kuluessa veloistaan. Siirtymäsäännöksestä johtuen vanhat velat vanhenevat 1.1.2020 alkaen.³⁴



Yrittäjien esitys

11 Selvitetään mahdollisuus lyhentää ulosottoperusteen vanhentumisaikaa, saatavan lopullisen vanhentumisen vanhentumisaikaa sekä lyhentämisen vaikutuksia.

³³ HE 83/2014 vp.

³⁴ HE 83/2014 vp

On perusteltua tukea ulosottovelallisten pääsyä palkkatyöhön tai yrittäjäksi ja siten uutta alkua.

Rahoittajan oikeus realisoida vakuus

Euroopan komissio antoi maaliskuussa 2018 ehdotuksen lisätoimenpidepaketista, jolla puututaan pankkien järjestämättömiin lainoihin eli ongelmaluottoihin.³⁵ Panttivelkojan suojaksi ehdotetut nk. AECE-sääntöjä, joilla tarkoitetaan nopeutettua tuomioistuinten ulkopuolista täytäntöönpanomekanismia, jonka avulla vakuusvelkojat (pankit) voivat realisoida pantit yritysluottojen takaisinmaksun laiminlyöntien vuoksi. Järjestämättömiä luottoja ovat esimerkiksi yritysluotot, joiden erääntynyt pääoma- tai korkosuoritus on ollut maksamatta vähintään 90 päivää.

Suomessa panttivelkojan asema suhteessa toisiin velkoihin ja velalliseen on jo ennestään vahva. Ellei saamista makseta erääntymisen jälkeen vapaaehtoisesti tai vapaaehtoisen perinnän kautta tai ellei niistä sovita, velkoja voi edetä vakuuden pakkotäytäntöönpanoon saadakseen maksun saamiselleen. Pakkotäytäntöönpano edellyttää aina laillista ulosottoperustetta, joka yleisimmin on tuomioistuimen antama suoritustuomio.

Päinvastoin kuin esitys, suomalainen kiinteistöpanntioikeus ei oikeuta velkojaa itse myymään pantattua kiinteistöä tai myymään panttikirjaa, vaan se voidaan toteuttaa vain ulosottoteitse tai muussa maksukyvyttömyysmenettelyssä. Tuomioistuin ottaa menettelyssä huomioon velallisen ja kolmansien osapuolten oikeudet, ja kiinteistöt realisoidaan ulosottoteitse tai muussa maksukyvyttömyysmenettelyssä. Ulosottomiehen tai pesänhoitajan on selvitettävä vakuutena olevaan omaisuuteen kohdistuvat saatavat ja oikeudet.

Direktiivin esittämä malli heikentäisi velallisen sekä muiden kuin panttivelkojen oikeusturvaa, koska viranomaisen ei enää tutkisi ulosoton perustetta tai ohjaisi automaattisesti myyntitapahtumaa. Esitys olisi erityisen ongelmallinen pienyrittäjän kiinteää omaisuutta koskevan vakuuden realisoinnin kannalta. Vaikka kyseessä olisi mekanismi, jota voitaisiin käyttää osapuolten sopimuksella, on selvää, ettei pienyrittäjällä ole tosiasiallista mahdollisuutta vaikut-

taa oman luottosopimuksensa ehtoihin. On odotettavissa, että panttivelkojat sisällyttävät mekanismin kaikkien yritysluottojen vakiosopimusehtoihin.

Hälytysmekanismit

Maksukyvyttömyysdirektiiviehdotuksen 3 artiklassa säädettäisiin varhaisvaroitusvälineistä (early warning tools). Varhaisvaroitusvälineiden avulla yrittäjä voi havaita liiketoimintansa heikkenemisen, mikä tukee tavoitetta tervehdyttää yritystoiminta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Direktiiviesityksessä ei luetella, mitä nämä työkalut ovat tai voisivat olla.

Suomessa on toiminut useita vuosia yrityksille maksuton Talousapu-neuvontapalvelu.³⁶ Palvelu on tarpeellinen, ja siihen ottaa yhteyttä vuosittain vajaan 2000 yrittäjää.³⁷ Vastaavia palveluja on järjestetty esimerkiksi Saksassa, Tanskassa, Belgiassa ja Hollannissa. Palvelut järjestetään pääsääntöisesti pienen asiantuntijajoukon varaan, jota saattaa täydentää laajempi vapaaehtoisten verkosto. Malleja yhdistää se, että yrityksen pitää käytännössä itse hakeutua palveluiden pariin. Tämä aiheuttaa sen ongelman, että apua haetaan aivan liian myöhään, jolloin konkurssiriski kasvaa.³⁸

Suomessa on kokemusta myös muunlaisesta palvelusta. Elokuussa päättyi kaksivuotinen hanke Itä-Suomen mikro- ja pk-yrityksien auttamiseksi talousvaikeuksissa ja niiden ennaltaehkäisemisessä (HANKE S20793). Hankeen aikana valitut konsultit ottivat yhteyttä yrityksiin, jotka tilinpäätös- ja muun tiedon valossa olivat taloudellisesti hankalassa tilanteessa. Hankkeen aikana pelastettiin noin 10 yritystä konkurssilta.³⁹ Talousdatan käsittely manuaalisesti vie kuitenkin aikaa.

Tanskassa kehitetään vaihtoehtoisia keinoja tunnistaa maksuvaikeuksissa olevat yritykset. Malli perustuu tekoälyyn, joka tunnistaa vaikeuksissa olevat yritykset julkisesti tarjolla olevan talousdatan perus-

35 Proposal for a directive of the European parliament and of the council on credit servicers, credit purchasers and the recovery of collateral, Brussels, 14.3.2018 COM(2018) 135 final 2018/0063 (COD)

36 <https://www.suomi.fi/palvelut/puhelinasiointi/yritys-suomi-talousapu-neuvontapalvelu-elinkeino-liikenne-ja-ymparistokeskus/1e2d4b82-36d7-4fa8-bdd6-4c5b46a-fc6bb>

37 Jari Leskinen: Talousapu neuvottelukunnan kokous 7.3.2018

38 <http://www.earlywarningeurope.eu>

39 Sami Koikkalainen: Early warning -hankkeen loppuraportti 23.8.2018 pidetyssä kokouksessa.

teella ilman, että yritys itse ottaa ensi askelia avuun piiriin. Tällä hetkellä datan perusteella voidaan tunnistaa reilut 80 prosenttia tapauksista, joissa ilmenee taloudellisia häiriöitä. Apua tarvitsevat yritykset pystytään tunnistamaan tehokkaammin, ja niille voidaan tarjota apua ja neuvoja riittävän ajoissa. Seuraavaksi Tanskan mallia kokeillaan Espanjassa ja Kreikassa.⁴⁰

Yritysten taloudellisesta toiminnasta kertyy suuri määrä digitaalista informaatiota julkisiin rekistereihin ja tilastoihin sekä yksityisiin tietokantoihin. Tätä dataa valjastetaan yritysten kestäväen ja kannattavan liiketoiminnan edistämiseen vain vähän. Julkiset toimijat, esimerkiksi Verohallinto, ovat digitoineet ja automatisoineet omaa informaationkeruutaan ja käsittelyprosessejaan, mikä on ollut myönteinen asia niin käyttäjien kuin kustannustehokkuuden kannalta. Seuraava askel on rakentaa uusia palvelumalleja ja -prosesseja, jotka edesauttavat yrityksiä paitsi asioimaan viranomaisten kanssa myös seuraamaan ja kehittämään omaa liiketoimintaansa kestäväällä tavalla.

40 Early Warning-Experts Network -kokous 28.9.2018.



Yrittäjien esitys

12 Selvitetään, mihin kaikkiin julkisiin rekistereihin yritysten liiketoiminnasta kertyy digitaalista informaatiota ja miten sitä voitaisiin yhdistää erilaisiin yritysten yksityisiin tietokantoihin (esim. taloushallinto) siten, että yrityksen taloudellista kuntoa voitaisiin automatisoidun analytiikan avulla seurata ja kriisiytymistä ennaltaehkäistä (nk. early warning tools).

Talousapu-palveluun ottaa vuosittain yhteyttä vajaat 2000 yrittäjää.

Perintäkulut ja ulosottomaksut

Saatavien perinnästä annetussa laissa (513/1999, jäljempänä: perintälaki) ei ole asetettu euromääräisiä rajoja yritysperinnässä velalliselta perittäville kuluille. Sen sijaan kuluttajasaatavien perintäkulujen enimmäismäärästä on säännös lain 10 a §:ssä. Sen mukaan kirjallisesta maksumuistuksesta saa vaatia enintään 5 euroa, maksuvaatimuksesta 14 euroa, 24 euroa tai 50 euroa riippuen perittävän saatavan pääomasta. Muista säännöksen tarkoittamista perintätoimista saa vaatia määriä, jotka vaihtelevat 5 euron ja 50 euron välillä. Velalliselta saa säännöksen mukaan vaatia todelliset perintäkulut, jos perinnästä on sen edellyttämän tavanomaista suuremman työmäärän vuoksi aiheutunut muita kuin 1 momentissa mainittuja tai siinä säädetty enimmäismäärät ylittäviä kuluja.

Yritysten välisissä kaupallisissa sopimussuhteissa velkojalla on oikeus periä velalliselta 40 euron vakiokorvaus perintäkuluista, jos maksu on viivästynyt (10 e §). Jos perinnästä on aiheutunut velkojalle kustannuksia enemmän, voidaan vakiokorvauksen lisäksi periä muut kohtuulliset perintäkulut velalliselta. Korvattavien kulujen kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon saatavan suuruus, suoritettu työ määrä, perintätehtävän tarkoituksenmukainen suoritustapa ja muut seikat.

Perintätoiminnan lainmukaisuutta valvoo Etelä-Suomen aluehallintovirasto (jäljempänä AVI). Aluehallintovirasto on viime vuosina antanut lukuisia yritysperinnän kuluja koskevia päätöksiä, joissa perintätoi-

mistojen perinnästä vaatimat kulut on todettu kohtuuttomaksi. Vaikka perintälain kuluttajasaatavia koskevia perintäkulujen enimmäismääriä ei sovelleta yrityssaatavien perintään, AVI on ratkaisuihissaan katsonut, että niillä on merkitystä arvioitaessa perintäkulujen kohtuullista määrää. AVI on valvontakäytännössään todennut, että mikäli perintäyhtiö ei pysty näyttämään toteen, että toimenpiteet (esim. käsittelyjärjestelmään tallentaminen, tulostus-, postitus- ja materiaalikustannukset tai raportointi) eroaisivat kuluttajaperintään verrattuna, ei ole perusteltua vaatia niistä kuluttajaperintää suurempia kustannuksia.

Valvontatehtävästään huolimatta AVI:lla ei ole toimivaltaa alentaa perintätoimiston perimiä perintäkuluja tai määrätä perintätoimistoja maksamaan korvauksia. AVI voi ainoastaan antaa perintätoimistolle virheellisen menettelyn vuoksi varoituksen tai vakavissa tapauksissa peruuttaa toimiluvan. 2015 AVI antoi yhteensä 11 varoitusta perintälain vastaiseksi katsomastaan toiminnasta. Tällä hetkellä viranomaisen ei siis käytännössä kykene toteuttamaan tavoitetta ja lainsäädännön vaatimusta perintäkulujen kohtuullisuudesta.

Perintälaki on tullut voimaan 1999, mutta sitä on aika-ajoin tarkistettu. Perintälain uudistuksen HE 57/2012 yhteydessä kuluttajasaatavien perintäkulujen maksimitasoja laskettiin muuttamalla perintälain kuluttajaperinnän taksoja. Muutosta perusteltiin mm. seuraavasti:

”Saatavien perinnän tosiasialliset käy-

tännöt ovat kehittyneet verrattuna edellisen lainmuutoksen valmistelun aikaiseen tilanteeseen. Laskutus- ja perintäprosesseja on kehitetty automaattisemmiksi ja kustannustehokkaammiksi. Esimerkiksi perintäkirjeet tulostuvat automaattisesti tietojärjestelmistä. Perimistoimistot käyttävät usein verkkopalvelua yhteydenpitovälineenä kuluttajavelallisiin, mikä vähentää perimistoimistolle aiheutuvaa työmäärää ja kustannuksia. Varsinkin pienten ja rutiininomaisesti perittävien saatavien perintä on näistä syistä mahdollista järjestää hyvin tehokkaasti ja alhaisin kustannuksin. On oikeudenmukaista, että perintäprosessien automatisoitumisesta aiheutuvat kustannussäästöt koituvat myös velallisten hyväksi.

Kohtuuttoman suuret perintäkulut pahentavat velkaantumisesta johtuvia ongelmia ja vaikeuttavat niiden hoitamista. Siksi perintäkulujen enimmäismäärissä on jatkossa perusteltua ottaa nykyistä paremmin huomioon periaate, jonka mukaan perintäkulujen määrän tulee olla kohtuullinen suhteessa saatavan suuruuteen.”

Perintäkulujen lisäksi yritykset tai kurssiin ajautuneet entiset yrittäjät voivat joutua maksamaan huomattaviakin summia ulosotosta johtuvia maksuja. Täytäntöönpanotoimenpiteistä sekä muista paikallisten ulosottoviranomaisten suoritteista peritään ulosottomaksuja valtiolle ulosottomaksulaissa määritellyllä tavalla (13.1.1995/34). Ulosottomaksujen lisäksi asianosaiset ovat velvollisia suorittamaan ulosottolaissa säädetty ulosottoasian kulut. Kokonaiskustannukset lasketaan siten kuin valtion maksuperustelaissa (150/92) säädetään.

Maksuperustelain 6 §:n mukaan julkisoikeudellisten suoritteiden maksujen mää-

räämisperusteena on omakustannusarvo. Pääsääntöisesti suoritteesta tulisi periä suoritteeseen tuottamisesta valtiolle aiheutuneita kokonaiskustannuksia eli omakustannusarvoa vastaava maksu. Maksu voidaan määrätä perittäväksi yleisesti suoritteeseen omakustannusarvoa alempana tai jättää kokonaan perimättä, jos siihen terveyden- ja sairaanhoitoon, muihin sosiaalisiin tarkoituksiin, oikeudenhoitoon, ympäristönsuojeluun, koulutustoimintaan tai yleiseen kulttuuri-toimintaan liittyvistä tai näihin verrattavista syistä on perusteltua syytä. Erityisestä syystä maksu voidaan määrätä tietyltä ryhmältä perittäväksi suoritteeseen omakustannusarvoa alempana tai jättää kokonaan perimättä.

Suomen Yrittäjien neuvontapalveluun on viime vuosina tullut yhteydenottoja kohtuuttoman suuriksi koetuista yrityssaatavien perintäkuluista ja ulosottomaksuista. Taloudellinen ahdinko pitkittyy, eikä pääoman maksuun riitä varoja, jos velallisen on selviydyttävä velan lisäksi myös huomattavista liitännäiskustannuksista. Kohtuuttoman suuret perintäkustannukset sekä valtiolle tilitettävät ulosottomaksut pahentavat velkaantuneiden ongelmia sekä vaikeuttavat yrittäjän uutta alkua.⁴¹

Yrittäjien esitys

13 Muutetaan perintälakia siten, että myös yrityssaatavien perintäkuluille säädetään enimmäismäärät. Lisäksi selvitetään, voitaisiinko yrittäjän uutta alkua edesauttaa alentamalla lakisääteisiä ulosottomaksuja.

⁴¹ Suomen Yrittäjät teki perintäkulujen enimmäismääriä koskevat aloitteen oikeusministerille jo vuonna 2016: https://www.yrittajat.fi/sites/default/files/yritysperinnan_kulujen_saanteleminen_sy_aloite.pdf Lisäksi eduskunnassa on vireillä asiaa koskeva lakialoite LA 26/2018.

Maksuhäiriömerkinnät ja muut luottotietolain merkinnät

Velkaantuminen ja siitä seuraavat maksuhäiriömerkinnät ovat yksi merkittävimmistä esteistä aloittaa yritystoiminta. Vuoden 2017 lopussa Asiakastiedon rekisterissä maksuhäiriömerkintöjä oli 51 600 yrityksellä. Määrä oli pienentynyt edellisestä vuodesta vajaalla prosentilla.⁴² Yritystoiminnassa tarvitaan tiettyjä peruspalveluja, kuten puhelin- ja internetliittymiä, vakuutuksia, pankkitiliä ja peruspankkipalveluita sekä toimitiloja. Näiden saaminen estyy joko kokonaan tai ainakin vaikeutuu merkittävästi, jos henkilöllä on maksuhäiriöitä. Henkilökohtainen maksuhäiriömerkintä saattaa lisäksi heikentää yrityksen luottokelpoisuutta, esimerkiksi jos maksuhäiriömerkinnän saanut henkilö kuuluu yhtiön hallitukseen. Merkinnöistä ja niiden tallennusajoista säädetään luottotietolaissa (527/2007).

Maksuhäiriömerkinnät saattavat vaikuttaa yrityksen ja yrittäjän luottoluokitukseen, vaikka ne eivät koskisikaan suoraan yrittäjää tai tämän pääasiallisesti harjoittamaa yritystoimintaa. On hyvä tunnistaa, että taloudellisesti vaikeuksissa olevan yrityksen maksuhäiriömerkinnät saattavat vaikuttaa paitsi vastuuhenkilön henkilökohtaiseen luottoluokitukseen myös vastuuhenkilön toisiin yrityksiin. Tämä saattaa tulla yllätyksenä, jos yrittäjä on lupautunut muodollisesti osallistumaan toisen yrityksen hallitukseen vailla tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa yrityksen talouteen.

Kuluttajalla on oikeus saada käyttöönsä

⁴² <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/uutiset/verottajan-perintamuutos-lisasi-yritysten-maksuhai-riomerkintoja.html>

peruspankkipalvelut. Palveluihin kuuluvat perusmaksutili ja siihen liittyvä tilinkäytöväline (kuten debit-kortti ja verkkopankkitunnukset), mahdollisuus nostaa käteistä, maksutapahtumien toteuttaminen sekä sähköinen tunnistusväline. Kuluttaja-asiakkaalla tarkoitetaan henkilöä, joka käyttää peruspankkipalveluita pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin ammatin- tai elinkeino toiminnan harjoittamiseen.⁴³ Yritystoiminnan harjoittaminen vaikeutuu, jos pankkipalvelut evätään.

Yritysten vastuuvakuutukset kuuluvat vapaaehtoiisiin vakuutuksiin. Siitä huolimatta niiden merkitys tietyillä toimialoilla on suuri. Esimerkiksi kilpailutuksessa pärjääminen saattaa edellyttää vastuuvakuutusta.

Henkilön maksukykyä voidaan arvioida negatiivisten maksuhäiriöiden lisäksi myös positiivisten luottotietojen avulla. Suomessa ei ole positiivista luottotietorekisteriä, mutta oikeusministeriön tilaamassa selvityksessä todetaan, että on ilmeinen tarve kerätä keskitetysti positiivisia luottotietoja maksuhäiriötietojen lisäksi. Tarve johtuu muun muassa kotitalouksien velkaantumisesta, luottomarkkinoiden muutoksesta sekä kansainvälisestä käytännöstä. Ehdotuksen mukaan rekisteri muodostuisi yhtäältä kuluttajille myönnettyjen luottojen tiedoista ja toisaalta luotonhakijoiden tulotiedoista.⁴⁴ Jää epäselväksi, olisiko positiivisella luottotieto-

⁴³ http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Finanssialan_palveluita/Pankkipalvelut/Peruspankkipalvelut/Pages/Default.aspx

⁴⁴ Erkki Kontkanen, Juha Lång: Selvitys positiivisia luottotietoja koskevan järjestelmän edellytyksistä. Oikeusministeriön julkaisu 26/2018.

Yrityksen maksuhäiriömerkinnät saattavat vaikuttaa paitsi vastuuhenkilön henkilökohtaiseen luottoluokitukseen myös vastuuhenkilön toisiin yrityksiin.

rekisterillä käyttöä myös yrittäjien maksukyvyyn arvioinnissa.

Eduskunnassa on käsittelyssä lakialoite laeiksi luottotietolain 18 ja 20 §:n ja ulosottoaaren 1 luvun 32 §:n ja 11 luvun 1 §:n muuttamisesta (LA 28/2018 vp), joka on saanut laajan kannatuksen yli puoluerajojen. Aloitteen tarkoituksena on poistaa maksuhäiriöt aina, kun velka on maksettu, se on vanhentunut tai velan peruste on muuten poistunut. Lain mukaan velan maksamisesta huolimatta häiriömerkinnät voivat säilyä rekisterissä jopa kaksi vuotta.⁴⁵ Aloite ei koske yrittäjiä. Yrittäjien maksuhäiriömerkintöjen tallennusajoista säädetään luottotietolain 28 §:ssä.

Myös työ- ja elinkeinoministeriön teettämässä yrittäjyysstrategiassa on kiinnitetty huomiota nykyisten luottotietolain ongelmakohtiin. Strategiassa esitetään, että maksuhäiriömerkintöjen tallennusajoja tulee lyhentää ja yhdenmukaistaa erityisesti silloin, kun velka on kokonaan maksettu. Selvitettäväksi esitettyssä mallissa merkinnät poistuisivat kuukauden kuluessa velan maksamisesta tai muusta maksuvelvoitteen poistumisesta alkaen.⁴⁶



Yrittäjien esitys

14 Selvitetään mahdollisuutta lyhentää yrittäjien ja yritysten maksuhäiriömerkintöjen tallennusajoja nykyisestä. Jos velka on maksettu kokonaan tai sen peruste on lakanut olemasta, tulee merkintä poistaa rekisteristä nykyistä nopeammin.

15 Selvitetään mahdollisuus säätää lailla aloittavalle yrittäjälle oikeus saada peruspalveluja, kuten pankki- ja vakuutuspalveluja sekä tietoliikennepalvelut, joita tarvitaan elinkeinon harjoittamiseen.

⁴⁵ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lakialoite/Sivut/LA_28+2018.aspx

⁴⁶ Jussi Järventaus ja Henrietta Kekäläinen: Uudistuva työ ja yrittäjyys – visioista toteutukseen. Ehdotus yrittäjyysden edistämisen strategiseksi toimenpideohjelmaksi vuosille 2018–2028, työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 27/2018.

Osakeyhtiölaista johtuvat esteet

Osakeyhtiön lopettamisen helpottaminen

Yksityinen osakeyhtiö voidaan lopettaa purkamalla (osakeyhtiölaki 20 luku). Yhtiö puretaan selvitystilamenettelyllä, jossa yhtiön varallisuus selvitetään, omaisuus muutetaan tarvittaessa rahaksi, velat maksetaan pois ja loput jaetaan omistajille. Yrityksen purkamisen on säädelty ja raskas prosessi, jossa on kolme vaihetta: selvitysmiehen ja selvitystilan rekisteröiminen, julkisen haasteen hakeminen velkojille sekä osakeyhtiön purkamisesta ja lopputilityksestä ilmoittaminen. Menettely kestää vähintään viisi kuukautta.

Oikeusministeriössä on arvioitu osakeyhtiölain muutostarpeita.⁴⁷ Arviomuistiossa todetaan, että ”yksityinen osakeyhtiö on voitava purkaa myös siten, että velat maksetaan toiminnan aikana, purkamispäätös ilmoitetaan ja merkitään kaupparekisteriin ja nettovarot saa jakaa määrääjän kuluttua purkamispäätöksen rekisteröinnistä”. Lisäksi arviossa esitetään harkittavaksi yhden osakkaan mikroyrityksen purkamisen helpottamista siten, että purkupäätöksen rekisteröinnin jälkeen ainoa osakas ottaa vastatakseen kaikista yhtiön velvoitteista ja saa yhtiön varat. Katsomme, että on perusteltua helpottaa yrittäjän uutta alkua myös silloin, kun yhtiö lopetetaan konkurssin sijasta purkamalla.

Edellä mainittu osakeyhtiölain arviomuistiossa todettu ajatus on kannatettava

⁴⁷ Osakeyhtiölain muutostarve, arviomuistio. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 20/2016.

ja tarkoituksenmukainen, mutta edellyttää lisäselvitystä ja vaikutusten arviointia. Kevennetty purkumenettely voisi omalta osaltaan joustavoittaa osakeyhtiön käyttämistä yritystoiminnassa ja helpottaisi poistamaan tosiasiaa toimimattomia yhtiöitä rekisteristä. Kuten muistiossa on todettu, yritystoiminnan aloittamiseen vaikuttaa myös se, kuinka helppoa yritysmuodon muuttaminen sekä toisaalta myös yritystoiminnan lopettaminen on. Osakeyhtiön purkamisen helpottaminen myös todennäköisesti auttaisi pitämään patenti- ja rekisterihallituksen ylläpitämän kaupparekisterin tiedot ajan tasalla.

Toisaalta tässä yhteydessä on huomioitava, että osakeyhtiön purkamisen nykyisen selvitystilamenettelyn kautta perustuu osakkeenomistajan rajoitettuun vastuuseen. Jos nykyisen lain määrämuotoisista menettelyistä luovutaan, tulee valmistelussa huomioida se, että myös velkojainsuoja tulee turvatuksi näissä menettelyissä. Tilanteissa, jossa osakas ottaa vastatakseen yhtiön velat, tulee säätely vastuiden siirtymisen olla selkeää. Jatkovalmistelussa tulee laajasti selvittää muutosten mahdolliset vaikutukset, esimerkiksi kun omistajia on useampia sekä tai kun purkamishetken jälkeen tulee esiin uusia, yhtiön toimintaan liittyviä ja realisoituvia vastuita.



Yrittäjien esitys

16 Kevennetään ja nopeutetaan pienen osakeyhtiön purkamismenettelyä.

Pääomalaina

Osakeyhtiölain (624/2006) 12 luvun 2 §:n 4 momentin mukaan pääomalainat merkitään taseeseen erillisenä eränä. Lainkohta ei anna tarkempaa ohjausta siitä, tuleeko pääomalain merkittäväksi vieraan vai oman pääoman ryhmään taseen vastattavissa. Pääomalainan kirjanpidollisesta käsittelystä on esitetty erilaisia näkemyksiä.

Vuoden 2016 alussa voimaantulleen kirjanpitolain muutoksen yhteydessä (HE 89/2015) päädyttiin säätämään, että pääomalaina voidaan merkitä omaan pääomaan, mikäli se on kirjanpitovelvollisena olevan osakeyhtiön tai osuuskunnan oman arvion mukaan luonteeltaan oman pääoman ehtoinen arvopaperi, samoin perusteiden kuin IFRS-sääntelyssä. Omaan pääomaan merkitseminen perustuu siten kirjanpidollisen suorittamaan harkintaan. Pääomalainan tulee kuitenkin olla aidosti, IFRS-säännösten tavoin, luonteeltaan oman pääoman ehtoinen arvopaperi, jotta se olisi taseeseen omaan pääomaan mahdollista merkitä. Esitöissä on täsmennetty, että IFRS-säännösten mukaisia elementtejä lainan oman pääoman ehtoisuudelle ovat käytännössä olleet muun muassa lainan takaisinmaksun takasijaisuus, eräpäivättömyys sekä mahdollisuus maksaa lainan tuottoa takaisin ainoastaan tilanteissa, joissa kirjanpitovelvollisella on ollut mahdollisuus osingonmaksuun.

Kirjanpitolautakunta antoi 15.3.2016 omaehtoisen lausunnon pääomalainan merkitsemisestä taseeseen. Lausunto käytännössä tiukentaa edellytyksiä merkitä pää-

omalaina omaan pääomaan. Lautakunnan mielestä pelkkä lainan eräpäivättömyys ei riitä, vaan lisäksi edellytetään, että kirjanpitovelvollisen yksinomaisessa päätösvallassa on oltava se ajankohta, jolloin pääoma maksetaan takaisin lainanantajille. Esimerkiksi aiemmin Tekesin (nyk. Business Finland) myöntämiä pääomalainoja ei edellä mainitun perusteella voida merkitä omaan pääomaan.

Nykytilanne, jossa pääomalaina merkitään vieraaseen pääomaan, on ongelmallinen. Pääomalainan kohtelu kirjanpidossa vieraana pääomana on johtanut erityisesti ulkomaankauppaa harjoittavat yritykset tilanteisiin, joissa ulkomaiset luokituslaitokset eivät tunnista pääomalainan erityispiirteitä, vaan luokittelevat sen ”normaaliksi” vieraaksi pääomaksi. Tästä johtuen vientiä tai ostoja ulkomailta harjoittava ei-IFRS-säännöksin tilinpäätöksensä laativa pk-yritys, jolla on pääomalainaa, joutuu tosiasiallista taloudellista tilannettaan heikommin arvioituksi (reitatuksi). Tämä on johtanut jopa kauppojen menetyksiin.



Yrittäjien esitys

17 Yritysten rahoitusaseman ja kilpailukykyyn parantamiseksi sekä lainsäätäjän tarkoituksen toteuttamiseksi kirjanpitolakia pitäisi muuttaa niin, että oman pääoman eräksi voitaisiin merkitä osakeyhtiölain mukainen pääomalaina.

On perusteltua helpottaa yrittäjän uutta alkua myös silloin, kun yhtiö lopetetaan konkurssin sijasta purkamalla.

Starttiraha

Laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) määritellään starttirahan saamisen edellytykset. Konkurssi sinällään ei ole lakiin perustuva este olla myöntämättä starttirahaa. Sen sijaan esteen muodostaa se, että starttirahaa hakeva henkilöasiakas tai kyseessä oleva yritys on olennaisesti laiminlyönyt velvollisuuksiaan suorittaa veroja tai lakisääteisiä maksuja tai henkilöasiakkaalla tai yrityksellä on olennaisia yksityisoikeudellisia maksuhäiriöitä. Työ- ja elinkeinotoimisto voi kuitenkin erityisistä syistä pitää laiminlyönneistä ja maksuhäiriöistä huolimatta tuen myöntämistä tarkoituksenmukaisena.

Konkurssi voi toki liittyä myös sen arviointiin, onko henkilöasiakkaalla riittävät valmiudet aiottuun yritystoimintaan ja onko

aiotulla yritystoiminnalla jatkuvan kannattavan toiminnan edellytykset. Ilman starttirahaa jääminen ei suoraan estä yrittäjää pääsemästä uuteen alkuun, mutta tätäkin kautta esimerkiksi maksuhäiriömerkinnät vaikeuttavat alkavan yrityksen toimintaa.



Yrittäjien esitys

18 Pelkästään aikaisemmasta maksukyvyttömyydestä johtuvien lakisääteisten velvoitteiden laiminlyöntien tai maksuhäiriömerkintöjen ei pidä estää starttirahan saamista. Poistetaan laista sellaiset esteet, jotka liittyvät yrittäjien maksukyvyttömyyteen.

Konkurssi ei estä starttirahan myöntämistä.

Hankintalain soveltamisongelmat

Laki julkisista hankinnoista säättää sekä pakollisista että harkinnanvaraisista poissulkemisperusteista. Hankintayksikön on hankintailmoituksessa kerrottava ne harkinnanvaraiset poissulkemisperusteet, joihin se aikoo vedota. Hankintayksikön on kuultava tarjoajaa ennen päätöstä poissulkemisesta. Tarjoajalla on oltava aito mahdollisuus osoittaa ryhtyneensä korjaaviin toimenpiteisiin epäilyn laiminlyönnin osalta.

Hankintayksiköllä on siis suuri harkintavalta arvioida, onko yrittäjällä toinen mahdollisuus epäonnistumisen jälkeen. Pakolliset poissulkemisperusteet kattavat lainvoimaiset tuomiot hyvin raskaista rikoksista, kuten törkeästä ihmiskaupasta, petoksesta ja niin edelleen. Niistäkin on kuultava tarjoajaa ja arvioitava saatu selvitys ennen poissulkemista. Tällaiset tilanteet ovat kuitenkin harvinaisia.

Harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita ovat mm. tarjoajan konkurssi, liiketoiminnan keskeytyminen ja vahvistettu sanerausohjelma. Niitä ei pidä käyttää kategori-

sesti, jotta markkinat eivät sulkeudu aiemmin vaikeuksiin joutuneilta yrityksiltä.

Tarjoajille asetetaan usein liikevaihtovaatimuksia, joiden ajatellaan turvaavan tarjoajan toimitusvarmuutta. Jos vaatimusta ei täyty, tarjoaja hylätään katsomatta tarjouta enempää. Liikevaihtovaatimus on huono mittari. Se yleensä ylimitoitetaan, jolloin se rajoittaa kilpailua. Se ei kerro kannattavuudesta eikä muutenkaan luotettavuudesta. EU-hankinnoissa ei enää saa vaatia vähimmäisliikevaihtoa, joka ylittää kaksi kertaa hankinnan arvon. Liikevaihtovaatimuksista pitää luopua kokonaan.



Yrittäjien esitys

19 Viranomaisien tulee hankintakäytännöissään huolehtia, että markkinat eivät sulkeudu aiemmin vaikeuksiin joutuneilta yrityksiltä. Liikevaihtovaatimuksen käytöstä tulee luopua.

Hankintayksiköllä on suuri harkintavalta arvioida, onko yrittäjällä toinen mahdollisuus epäonnistumisen jälkeen.

Tilaajavastuu

Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (tilaajavastuulaki) edellyttää, että ennen työvoiman vuokrausta tai alihankintaa koskevan sopimuksen tekemistä tilaaja pyytää sopimuskumppaniltaan lain 5 §:ssä edellytetyt tiedot. Tilaajavastuulaissa selvitysvastuu on palvelun tilaajalla, mutta käytännössä se velvoittaa myös tilaajan sopimuskumppania hankkimaan ja antamaan pyydettyt tiedot.

Yrittäjän toisen mahdollisuuden kannalta tilaajavastuulakiin liittyy useita ongelmia. Lain mukaan on annettava selvitys siitä, onko yritys merkitty ennakkoperintärekisteriin, työnantajarekisteriin ja arvonlisäverovelvollisten rekisteriin. Lisäksi selvitys on annettava siitä, ettei yrityksellä ole vähintään 10 000 euroa verovelkaa tai jos verovelkaa on, viranomaisen antama selvitys verovelan määrästä.

Taloudellisten vaikeuksien seurauksena yritykseltä puuttuu tavallisesti tilaajavastuulain mukaisia rekisterimerkintöjä. Tyypillistä on myös suuri verovelka, jolloin yrityksen verovelkarekisteri ei ole puhdas. Tilaajavastuulaki ei kiellä tekemästä sopimusta sellaisen yrityksen kanssa, jolla on puutteita rekisterimerkinnöissä tai verovelkaa, mutta tilaajavastuulain mukaan tilaa-

jan on arvioitava, onko yritys tarpeeksi luotettava ja voiko se täyttää lakisääteiset velvoitteena. Puutteet rekisterimerkinnöissä tai yli 10 000 euron verovelka aiheuttavat siten käytännössä esteen sopimusten tekemiselle. Tämä on omiaan syventämään taloudellisia vaikeuksia.

Mainitut ongelmat myös nivoutuvat toisiinsa, sillä yleisimmässä tilaajavastuulain mukaisia selvityksiä tarjoavassa palvelussa (tilaajavastuu.fi) tietojen puuttuminen yleensä aiheuttaa estomerkinnän. Tilaaja ei yleensä tee sopimuksia yritysten kanssa, joilla on palvelussa puutteellinen tilaajavastuuraportti, vaikka tilaajavastuulain mukaan puute ei estäisi sopimuksen tekemistä. Yksittäisellä palveluja tarjoavalla yrityksellä ei useimmiten ole mahdollisuutta osoittaa tilaajalle, että sen kanssa voi tehdä sopimuksen puutteista huolimatta.



Yrittäjien esitys

20 Tehdään tarkennuksia tilaajavastuulain selvitysvelvollisuuteen, jotta tilaajat uskaltaisivat tehdä sopimuksia myös taloudellisissa vaikeuksissa olevien yritysten kanssa.

SUOMEN YRITTÄJÄT

PIENTEN JA KESKISUURTEN YRITYSTEN ETU- JA PALVELUJÄRJESTÖ

Tehtävänämmä on parantaa yrittäjien asemaa ja yrittämisen edellytyksiä. Tavoitteena on, että menestyviä yrityksiä ja yrittäjiä on enemmän ja yrittäjien taloudellinen ja sosiaalinen asema paranevat. Vain yritykset takaavat kuntien ja siten myös valtion elinvoiman. Yrittäjät näkyvät ja kuuluvat myös kuntien valtuustoissa: tällä valtuustokaudella joka viides valtuutettu on yrittäjä.

Suomen Yrittäjät on suomalaisen elinkeinoelämän ylivoimaisesti suurin järjestö. Edustamme yli 115 000:tä jäsenyritystä.

Jäsenyritykset työllistävät noin 554 000 palkansaajaa eli käytännössä Suomessa lähes joka neljäs palkansaaja saa toimeentulonsa Suomen Yrittäjien jäseneltä. Työntantajayrityksistä noin 60 prosenttia kuuluu Suomen Yrittäjiin.



YRITTÄJYYDEN PUOLESTA



Suomen Yrittäjät | Mannerheimintie 76 A, 00250 HELSINKI | PL 999, 00101 HELSINKI
puhelin 09 229 221 | toimisto@yrittajat.fi | yrittajat.fi